

Konuğumuz Prof. Dr. Adem Genç

Sanat söyleşilerimizin bu sayıdaki konuğu Prof. Dr. Adem Genç... Eserleri, bilimsel yayınları, sanat faaliyetleri ve yetiştirdiği öğrencileriyle Türk resim sanatında çok önemli yeri olan değerli hocamız Prof. Dr. Adem Genç'le birlikteyiz.

Cağdaş Türk resim sanatının oluşum sürecinde ülke sanatçılarının önünü açma bağlamında sergilemiş olduğu yaklaşımlarla da önemli bir değer konuk sanatçımız. Resim sanatına ilgi duyan sanatseverlerin birçoğuna Âdem Genç adı ve eserleri yabancı gelmeyebilir ancak amacımız hocamızın sanat hayatını ve sanatını biraz daha yakından tanıtmak; soyut sanatla ilgili olarak merak edilen konulara bilimsel manada açıklık getirmektir. Önce **Prof. Dr. Adem Genç'i** tanıyalım.

Prof. Dr. Adem Genç 1944'te Ardeşen'de doğdu. 1965'te, Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nden mezun oldu. Adana ve Rize'de resim öğretmenliği yaptı. İzmir'de ulaştırma yedek olarak iki yıl süreli vatani görevini yerine getirdikten sonra 1969'da 1416 Sayılı Kanunla uzmanlık öğrenimi için açılan yarışmalı burs sınavlarında başarılı görülerek kendi tercihi ile İngiltere'ye gönderildi. İngiltere'de *Bournemouth and Poole College of Art* ta desen ve gravür atölyelerinde çalıştı.

1971'de girdiği Londra St. Martin's School of Art'ın *Advanced Painting* programına tam burslu olarak kabul edildi. 1974'te, uzmanlık öğrenimini tamamladı. Yurda dönünce ilk olarak Samsun Eğitim Enstitüsünde görev yaptı. Ardından 1979'da İzmir'de Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi'nin kuruluş yıllarında asistanlık kadrosuna atandı. Ege Üniversitesinde tezli yüksek lisans (1980) ve Dokuz Eylül Üniversitesinde Doktora, (1983) derecelerini aldı. 1984'te İstanbul'da girdiği jüri sözlü savunma ve eserlerine binaen kendisine ayrıca "Sanatta yeterlik diploması" takdir edildi. 1984'te yardımcı doçent, 1987'de doçent oldu. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinin Uygulamalı Sanatlar Bölümü ve Resim Bölümlerinde, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Lisans ve Lisansüstü Program koordinatörlüğü görevlerinde bulundu. 1991-92 öğretim yılında *California State University, Chico'da Fulbright Research Scholar* bursu ile *Post-Doc* araştırma projesini tamamladı. 1992'de profesörlüğe yükseltilen Genç, 1999'da Dokuz Eylül Üniversitesi'nden

Levent Tanyeri

Uluslararası Sanatçılar Birliği
(USB) Başkanı

emekli oldu. Kısa bir süre dekan olarak da görev yaptığı Beykent Üniversitesinde 16 yıl; Ayvansaray Üniversitesinin kuruluş sürecinde dört yıl ve nihayet Altınbaş Üniversitesinde üç yıl sanatla ilgili kuramsal ve uygulamalı proje derslerine girdi. Halen İstanbul / Maslak'ta bulunan kişisel bir arşiv ve atölyesinde çalışmalarına devam etmektedir. Sanatçının uluslararası yayınlar, katıldığı uluslararası bienaller, akademik seminer ve ödülleriyle ilişkin daha ayrıntılı bilgilere <https://www.ademgenç.com> v <https://www.wikipedia.org> adreslerinden erişilebilir.

Prof. Dr. Adem Genç ile söyleşimize geçelim...

"... çalışmalarında her daim, sanat eyleminin etik ve yararlı adaletinin yalnızca o eylemin faydaya bağlı sonuçlarında aranması gerekmediğini düşünürüm." (Genç, 2025)¹

"Soyut sanatın en önemli özelliği; sanatın alışlagelmiş bir boyutu olan algılanabilir gerçekliğin gösterilmesini terk etmek ya da geri plana itmek suretiyle, soyut imgelemin, algılamada yeni bir gerçeklik işlevini ortaya koymasıdır." (Genç, 1990)²

L.T.: Hocam, bizlere sanat yaşantınız ve sanatınız hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Herkese merhaba, önce size ve bana bu onuru veren tüm saygıdeğer *Cemiyet* ailesi ile değerli sanatseverlere teşekkür

ederim. Şu anda, bölge insanını bir nebze de olsa tanıyan ya da gençliğinin en güzel yıllarında, Güneydoğu Torosların zirvesi sayılan Amanos Dağı eteklerinde öğretmenlik de yapmış emekli bir akademisyen olarak, sizlerle

düşüncelerimi paylaşmanın mutluluğu içerisindeyim. Sevgili Levent, sorunuzun cevabına geçmeden önce konuya bir açıklık getirelim bence. Şundan dolayı; bu sınırlı hacimdeki söyleşi metninde hayat ve sanatla ilgili sözü ister istemez kısa

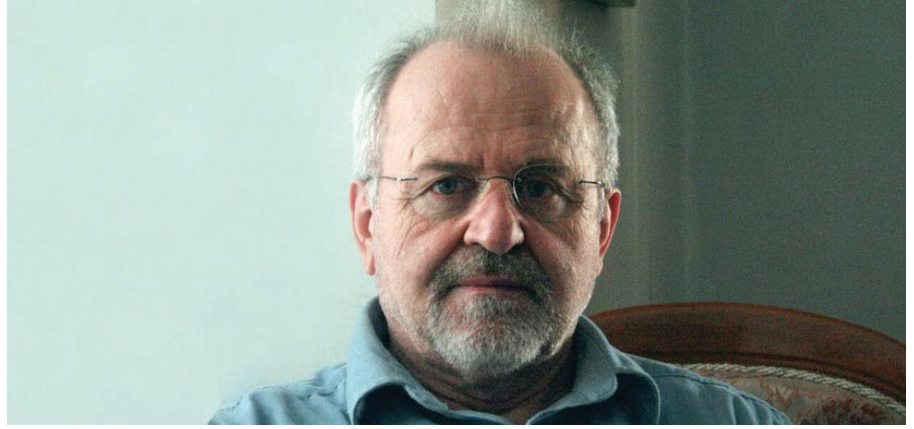
tutmak gerekecek. Özellikle sanat gibi öznel, yani konuyu yansız bir tavırla ele almanın pek de mümkün olmadığı bir hayal gücü ifadesinden söz ederken ipin ucunu kaçırmamak gerektiğini düşünüyorum. Sanat görüşümle ilgili olarak, herhangi bir yöntem arayışına da gerek duymadan hemen şunu söyleyebilirim: Gözü etrafa kapalı olmayan her sanatçı gibi benim sosyolojik zihnimde de “sanat hayatı” diye bir kavram yoktur. Anladığım kadarıyla, sadece resim sanatında değil **edebiyat, şiir ve müzik gibi tüm fonetik sanatlarda da sanatçı ve sanat kuramcısı için; hayat ile sanat arasındaki bu evrensel bütünlüğün ifadesi, her daim yaratıcı bir akıl yürütme problematiği olmuştur.** Dolayısıyla sanat ilk bakışta alışılmamış bir yaşam tarzının pratiği gibi gözükse de aslında bu *praxis* belli düzeylerde her sıradan ortalama insan için bir dünya algısını ortaya koyar.

L.T.: Sanatınızın gelişiminde sizi etkileyen sanatçılar oldu mu?

Sanat hayatımın ilk döneminde birçok sanatçıdan/atölye ustası ve sanat kuramından etkilendim. Ama yurt içinde ve yurt dışındaki sanat öğrenciliğim başta olmak üzere hayatım boyunca yaptığım her çalışmada bunun bilinci ile sezgilerime güvenerek yola koyulduğumu söyleyebilirim. Yani, kendi renk-biçim duyarlılığının farkına varan her öğrenci gibi ben de atölye ustalarımı taklit etmedim. Kendime ait olmayan sanat kuramları, pratiği veya manifestolara da pek itaat etmediğimi ayrıca ifade etmek isterim.

L.T.: İçinde bulunduğumuz çağda Adem Genç'in hedef aldığı sanat formu nedir?

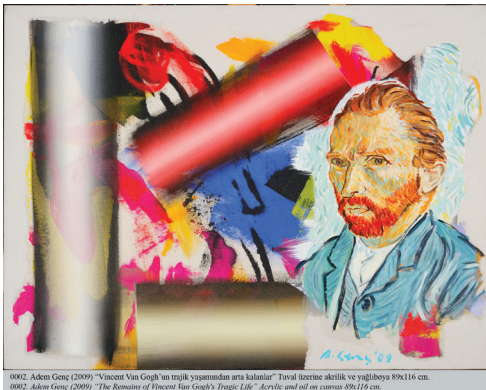
Bu sorunuza, sunum biçimi ve içerik olarak ana sanat dalında, sanatın kendine mahsus

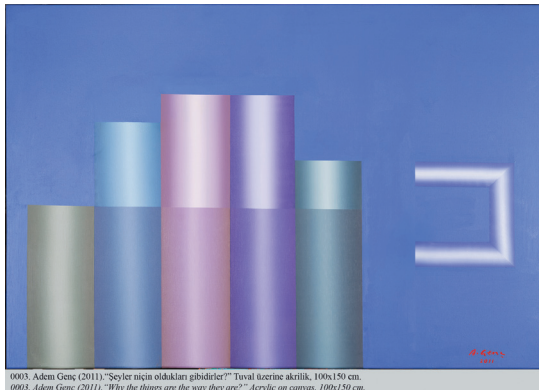
kalite ve duyarlık formunu göz ardı eden deneysel çalışmalara pek katılmadığımı ifade ederek cevap vereyim. Bilimsel çalışmalarda olduğu gibi sanatta da deney yapmak maksadı ile deney yapılmaz. Deneysel çalışmaların da bir hipotezi ve hedefi olur. Bir amaca yöneliktir. Bunun tersini yapmak söz gelimi, edebiyat alanındaki metinlerarasılığı (*intertextuality*) veya bir multimedya sunum teknolojisi sonuc olarak görmek sanatsal kaliteyi araçsallaştırmaktır. Bana göre soyut sanat, bireyin kendi dünyasına anlam verdiği simgesel sistemlerden biridir. Soyutu kolay, basit, indirgemeci ve dekoratif bir düzeyde ele almak; soyut anlatımı raslantısal biçim ve boyarmadde oluşumlarına ya da süslemeci dekoratif bir nakkaşlıkla ilişkilendirmek; onun derinlik psikolojisindeki toplumsal değer ve fonksiyonlarını; ait olduğu varlığın realitesini aşan kavramsal boyutunu (cealetin kanıtları biçiminde) görememektir. Bunun gibi sanat anlayışıyla hiç bağdaşmayan diğer bir husus da sanatın kendi problematiğini toplumsal bir gerçeğin farkındalığı gibi sıradan ve sanatla doğrudan bağlantısı bulunmayan metaforlarda aramaktır. Çünkü hiçbir sanat dalının başka bir gaye veya ideolojiye hizmet etmesi

(Eagleton,1996)³ gibi sanatla doğrudan ilişkisi bulunmayan ve sanatın kendi dilinden farklı metaforlara gereksinimi yoktur. Başka türlü söylersek ben kendi çalışmalarında her daim, sanat eyleminin etik ve yararlı adaletinin yalnızca o eylemin faydaya bağlı sonuçlarında aranması gerekmediğini düşünürüm. Bu kısa girişten sonra kendi hayatım ve sanatımdan söz etmek de biraz daha meşakkatli bir hale geldi sanırım. Onun için konuyu aşağıdaki kısa ve özet paragrafla kapatıyorum:

“İnsan herhangi bir hedefe varmak için önce kendini tanımak, kendisinin nerede durduğunu öğrenmek ister. Zira, konumu belirsiz olanın oryantasyonundan söz edilemez. Bundan ötürü, bugüne kadar benim sanatsal düşüncelerimin ana teması ve problematiği, sanatın kendisi, yani uzun yıllardan beri bireysel varoluşun ifadesi olarak çağdaş sanat hakkında yaptığım araştırma ve incelemelerle sınırlı olmuştur. Bu incelemeler bağlamındaki moda düşünce ve yenilikleri sorgularken bana model olabilecek akıl ve bilim ya da “evrensel mutlak” gibi modern veya geç modern paradigmaya uzun yıllar önce 1983’te (Doktora tezi ile) bir nokta koyup yoluma devam ettim”.

0002. Adem Genç (2009) "Vincent Van Gogh'un trajik yaşamından aralar" Tüval üzerine akrilik ve yağlıboya 89x116 cm.
0002. Adem Genç (2009) "The Remains of Vincent Van Gogh's Tragic Life" Acrylic and oil on canvas 89x116 cm.

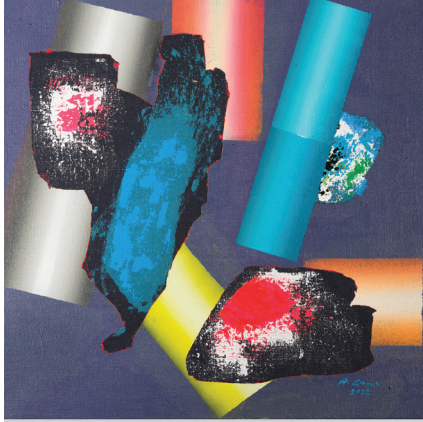
0003. Adem Genç (2011) "Seyler niçin oldukları gibidirler?" Tüval üzerine akrilik, 100x150 cm.
0003. Adem Genç (2011) "Why the things are the way they are?" Acrylic on canvas, 100x150 cm.

0022. Adem Genç (2022) "Kendini anlatan şeyler" "Ben işi hepim" Tüval üzerine akrilik 87x76 cm.
0022. Adem Genç (2022) "Things that tell about themselves" "Ben işi hepim" Acrylic on canvas 87x76 cm.

0053. Adem Genç (2022) "Kendini anlatan şeyler" "Res ipsa loquitur" Tıval üzerine akrilik 50x60,5 cm.
0053. Adem Genç (2022) "Things that tell about themselves" "Res ipsa loquitur" Acrylic on canvas 50x60,5 cm.

0055. Adem Genç (2022) "Kendini anlatan şeyler" "Res ipsa loquitur" Tıval üzerine akrilik 90x90 cm.
0055. Adem Genç (2022) "Things that tell about themselves" "Res ipsa loquitur" Acrylic on canvas 90x90 cm.

0053. Adem Genç (2022) "Kendini anlatan şeyler" "Res ipsa loquitur" Tıval üzerine akrilik 130x160 cm.
0053. Adem Genç (2022) "Things that tell about themselves" "Res ipsa loquitur" Acrylic on canvas 130x160 cm.

L.T.: Ülkemiz sanatına bakış açınız nedir? Sanatımızın daha ileriye gidebilmesi için yerine getirilmesi gereken yenilikler ve atılması gereken adımlar size göre nelerdir?

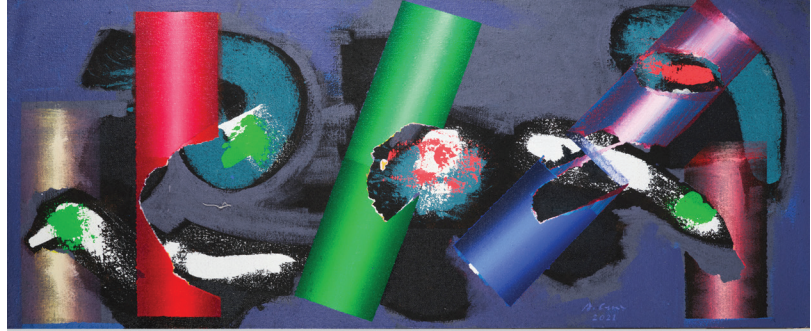
Beni hep lafını esirgemeyen kişi olarak bilirler. Burada da bazı gerçekleri lafı hiç dolandırmadan söylemek gerektiğini düşünüyorum. (Yine de sürçülisan ettiyse affola). Ülkemizde sıradan kişi veya sanatsever ile aydınlar topluluğunun belli bir kesimi sanatı, bir düşünce formasyonu olarak değil de modernleşmenin ve aynı biçimde postmodernitenin bir nevi göstergesi ya da ambalajı gibi ele almaktadırlar. Sanatı görme ve sanata bakış açısını bu kadar sıradan kılan bu ideolojik söylemde, kısmen de olsa, ülkenin sanat ve kültür dinamiklerini yöneten siyasal kadronun (*intelligentia*) belirleyici bir faktör olduğu da düşünülebilir. İkinci bir argüman da şudur: Sanatta bireyci kültürün öne çıktığı, bireyin kendisini farklı kılan özelliklere odaklandığı toplumlarda sanat küresel akım ve yeniliklerin olumsuz etkisinden kurtulamaz. Sorunuzun "Sanatımızın daha ileriye gidebilmesi için, yerine getirilmesi gereken yenilikler ve atılması gereken adımlar" şeklindeki ikinci bölümü temelde bir yöntem sorunsalını da içeriyor. Bu noktada olasılıkla, yeniliğin ya da yeni bir öznellik kazanmanın yöntemi mi olur diye başka bir soru da akla gelebilir. Her etkinlik alanı bir yöntem sayesinde anlam ve amacına ulaşır. Konuya açıklık getirmek için özellikle sanat eğitimiyle ilgili somut bir örnek vermek istiyorum: Dünyanın her ülkesinde, sanat eğitiminin ilk aşamasında gerçekliği kâğıt üzerine karakalem gibi araç ve gereçlerle taklit etmenin çeşitli yöntemleri öğretilmektedir. Bu süreç içinde, Batı

anlayışına yönelik gerçeklik taklidinde, ifadeyi ve tüm düzenlemeyi daha otantik ve etkili kılan yalınlık, perspektif algı yanılsaması ya da karanlık ve aydınlığın belirlediği karşıtlıklar (*chiaroscuro*) gibi teknik parametrelerle ilgili çalışmalarda (laboratuvar) amaç sanatın kendine mahsus kalitelere yönelik bir duyarlılığın ele geçirilmesi değilse, bu taklit becerisinin müfredata yeni bir öznellik kazandırması düşünülemez. Bu örnek yani sanatın "sanatsal ifade" (*expression*) gibi kendine özgü dil problematiği, sanatta "daha ileri gitmek" değil de daha öncü ve yenilikçi açılımlara ulaşmak gibi bir hedef için de geçerlidir. Bu vesileyle bir konuya da değinmek isterim. Özellikle resim ve şiirde geçmiş, gelecek kadar önemlidir. Sokma akla dayalı yeniliklerle bir sonuca varılamaz. O halde buna "ileri gitmek" değil de "arşiv kalitelere uygun daha duyarlı ve incediklik ve özgün çalışma disiplininin hedef almak" diyelim. Sanat tarihi, felsefesi ve kritiği bunun yolu ve yöntemiyle ilgili argümanları da içerir. Örneğin, İngiltere'de "Yeni Sanat" (Battock, 1973)⁴ ya da Pop Art'ın doğuşu, ülkenin ve çağın tüm maddi uygarlık (Braudel, 1986)⁵ olarak nitelenen düşünce sanat, bilim ve teknoloji ürünlerinin toplumsal dinamikleriyle birlikte boyuna inceleyip hepsini yeni baştan ve kendi ülke koşullarına uygun bir biçimde tasarlamakla ilgili bir dizi sergi, konferans ve panele dayanır. Oysa sanat kurumlarımızın geçmişine bakıldığında böyle bir sosyal antropolojiden söz edemiyoruz. Dolayısıyla bu konuda bilimsel bir tespit yaparken, Almanya'da, 1920'li yıllarda savaş sonrası endüstri çağı paradigmasına uygun olarak kurulan Bauhaus Okulu'nun bir türevini Çağdaş Türkiye Cumhuriyeti'ne monte

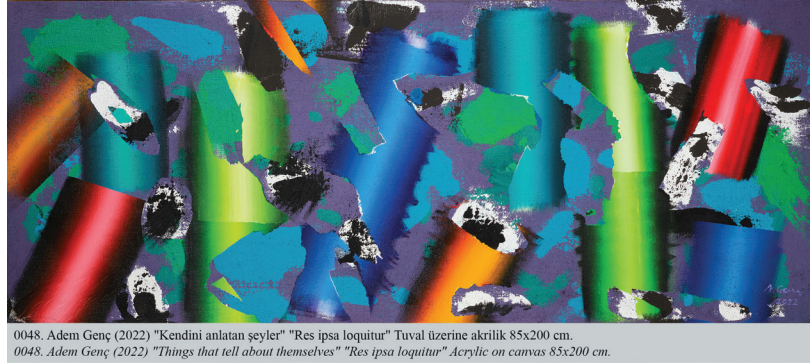
etmenin amnezik sonuçlarından bir ders çıkarmanın yararlı olabileceği dahi düşünülmelidir. Batıdan devşirilen herhangi bir endüstriyel ya da tasarımsal sanat kurumunu sadece dış görünümü ile taklit etmeye devam etmenin bir anlamı yoktur. Bunun yerine bu alanda başarılı olan ülkelerin modernizasyon yöntemlerin incelemek; Japon, Rus, Çin ve Atlantik ülkelerinin İngiltere'deki "Arts and Crafts" akımı ile Almanya'da ortaya çıkan **Bauhaus Okulu**⁶ dahil olmak üzere, modern ve post endüstriyel dönemlerde Batı'ya seçenек oluşturabilecek sanatsal atılımlarda hangi yöntemleri kullandıklarını görmek de gerekir. Sonuçta belli bir düzeye ulaşmak (sorunuza göre "ileri gitmek") her şeyden önce dünya sanat kurumlarının kuruluş amaçlarına ve felsefelerine esas oluşturan kuramsal bilgi belge ve akademik yayımları çağın değerler dizisi (paradigma) açısından analiz etmek; aralarındaki ilgilerden yararlanarak ülke koşullarına özgü bir program ya da izlencenin (müfredat/ *curriculum*) ana çizgilerini tespit etmekle olasıdır.

L.T.: Ülkemiz plastik sanat etkinliklerini, çağdaş dünya plastik sanatları ile karşılaştırdığımızda, size göre ortaya çıkan sonuçlar nelerdir? Ülkemizde sanat eğitimi size göre nasıl planlanmalı ve süreçler nasıl ilerlemeli? Her sanatçı kendi algı ölçeğinde duyarlı ve yaratıcı, her sanatçının kendine özgü ya da aşına olduğu bir çalışma disiplini ve dünya görüşü vardır. Ama bir karşılaştırma yaparken şunu unutmamak gerekir: Türkiye'de sanatçı kendi atölye çalışmalarında hep Doğu-Batı düallitesiyle yüzleşmek zorunda kalmıştır. "Ulus devlet" ya da "ulusal sanat" kavramlarının

iflas ettiği gereğinden fazla müsamahakâr (*permissive*) ülkelerde sanatçının böyle bir düâlite sorunu yoktur. Batı sanatı bu sorunlarla aşağı yukarı yüz yıl önce sanatta devrim anlayışı ile hesaplaşmış; Doğu'nun kâinat algısı ve tasarımlarından yola koyularak modern sanat geleneklerinde yeni akım ve açılımlar ortaya koymuştur. Türk modernleşmesinin yenilikçi ve çağdaş düşünce pratiğindeyse, hayal gücünün bu iki ayrı biçimi ile uzlaşma sorununa tümüyle formel bir bakış açısı ile yaklaşmıştır. Bundan ötürü bugün herhangi bir sanatçının Doğu ve Batı düşünme tarzı ve duyarlık formlarında otantik bir sanat dili yaratabilmesi için her iki düşünce ve sanat biçimini aynı düzeyde incelemesi dahi tek başına yeterli olmayabilir. Sanat eğitime gelince, gerçekten zor ve meşakkatli olan bu alanda bir sanat öğrencisi için en büyük tuzak medya ve popüler kültürdür. Moda yenilik ve her türlü bilgi ve sanat eylemini araçsallaştırmaktır. Benim kişisel deneyimlerime göre bu yaklaşım bir nevi kısa yol romantizmdir. Bu tür bir romantizm sanatsal yaratım edimini ülkemizde bir nevi *artefact* üretimine indirgemektedir. Dolayısıyla, günümüz sanat ortamında **küresel emperyalizmin kurumsallaştırdığı her türlü sanat formunda yeterli düzeyde bir kültürel müktesebatı olmayan bir kişinin başlangıçtaki bu kısa yol romantizmi, zamanla kendi sınırsız tutkularına mahkûm olur. Sanatta sofistike veya aşkın olanı hedef almak yerine, varıyoğu büyüsel manipölasyonun anlık ve mekanik sonuçlarına dayalı bir taklit ve meslek simölasyonuna indirgenen bu sanat anlayışında failin (sanat öğrencisinin) sosyal statüsünü; maddi gücünde, Kartezyen bilimselcilikte ya da az gelişmiş ülke**

0052. Adem Genç (2022) "Kendini anlatan şeyler" "Res ipsa loquitur" Jüt üzerine akrilik 85x200 cm.
0052. Adem Genç (2022) "Things that tell about themselves" "Res ipsa loquitur" Acrylic on jute 85x200 cm.

0048. Adem Genç (2022) "Kendini anlatan şeyler" "Res ipsa loquitur" Tuval üzerine akrilik 85x200 cm.
0048. Adem Genç (2022) "Things that tell about themselves" "Res ipsa loquitur" Acrylic on canvas 85x200 cm.

burjuva romantizminde aramaktan başka bir seçeneği yoktur. Aralarında bir ilişki yoksa farklı ülkelerin sanatını veya genel anlamda kültürel değerlerini karşılaştırmak da bilimsel bir sonuca varılamaz. Doğu-Batı düâlitesi derken anlatmak istediğim şey de buydu. Batı'nın Doğu üzerinde vesayet kurmak için oryantalist bir yaklaşımla yaptığı nitelikli akademik çalışmaların büyük bir bölümünün Batı kültürü ve sanatında kesintisiz bunalımlar ve büyük açılımlar ortaya koyduğu konusunda bir tereddüt yoktur. Oysa ülkemizde kurumsallaşmaya çalışan akademik sanat kritiği bunun tam tersini yapmıştır. Bu konuda kişisel atölye deneyimi olarak yaptığım uluslararası bir akademik yayın (Genç ve Korur, 2023)⁷ ile son 20 yıl içinde izlediğim ve katılımcı olarak yer aldığım sanat çalıştaylarından çıkarılan sonuçlara göre göre ülkemizde

sanat eğitimi küreselleşme ve post endüstriyel çağın teknolojik olanaklarının negatif etkileri ile kendi duygu ve imajınasyonundan giderek uzaklaşmakta olduğunu söyleyebilirim.

L.T.: Sayın hocam sonsuza kadar sürecek bir tatta devam eden söyleşimizin ne yazık ki sonuna geldik. Sizlerin engin tecrübelerinden faydalanma fırsatı bulduk. Bizleri aydınlattınız ve düşüncelerimizin gelişimine katkı sundunuz. Sizi tanımak ve tanıtmanın mutluluğu içerisinde samimi paylaşımlarınız için çok teşekkür ederiz.

Ben de sizinle birlikte olmaktan ve bir nebze de olsa fayda sağlamaktan dolayı çok mutlu oldum. Beni misafir ettiğiniz için yeniden size ve **CEMİYET** ailesine çok teşekkür ederim. Yeniden görüşmek dileğiyle...

¹Levent Tanyeri (2025). Adem Genç ile Söyleşi, *Cemiyet Dergisi*, Sayı 124

²Genç, Adem ve Ahmet Sipahioğlu (1990), *Görsel Algılama /Sanatta Yaratıcı Süreç*. Sergi Kitabevi Yayınları, İzmir

³Terry Eagleton, *İdeoloji* (1996.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul

⁴Gregory Buttock (1973), *The New Art: A Critical Anthology*, Dutton

⁵Fernand Braudel (1986),

Maddi Uygarlık: Dünyanın Zamanı/Mübadele Oyunları/Gündelik Hayatın Yapıları, (Çev. Mehmet Ali Kılıçbay), İmge Yayınevi, İstanbul 1986

⁶Genç, Adem ve Ahmet Feyzi Korur (2023), "Art Studio Supervision with or without Exposure / A Sample Survey of Implementation for Graduate Student Achievement at Altınbaş University", *Athens Journal of Humanities & Arts* Volume 10, Issue 4, October 2023; <https://doi.org/10.30958/ajha.10-4-49>

⁶Adem Genç (2023), *50 Soruda Renk*, Altınbaş Üniversitesi Cumhuriyetin 100. Yılı Armağan, Nobel Yayınları Ankara